

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani
vsaki petek.

Naročnina znaša: Za avstro-
ogrsko kraje za celo leto
5.44 K, za pol leta 2.72 K,
za četrt leta 1.36 K. — Za
Nemčijo za celo leto 5.96 K,
za pol leta 2.98 K, za četrt
leta 1.49 K. — Za Ameriko
za celo leto 7.28 K.

Posamezne številke
stanejo 10 vin.

Reklamacije so poštne pro-
ste. Nefrankirana pisma se
ne sprejemajo. Rokopisi se
ne vračajo.

Štev. 52.

V Ljubljani, dne 29. decembra 1905.

Leto VIII.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tišča se lista:
Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.
Za denarne pošiljave, naročila, reklamacije, in-
serate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.
Židovske ulice štev. 51.

Novo leto.

Preteklo je torej zopet 12 mesecev. Stari koledarji ne veljajo več. Novo leto začenja. In reči se mora: to ni novo leto kakor vsako drugo.

Malokdaj je ob času izpremene letne številke položaj na svetu tak, da bi tako živo vabil razmišljanje in razmišljanje kakor letos. Kdor ne živi popolnoma kakor puščavnik, ne more odvrniti svojih oči od velikanskih, velepomembnih dogodkov naših dni, ki kažejo, da beseda o novih časih le ni prazna; zgodovina ne pozna samo počasno izpreminjanje, ki ga opazijo le najbistrejše oči, njena pot ni samo tista evolucija, o kateri trdijo doktrinarji, da koraka enakomerno brez najmanjšega pospeševanja. Zgodovinska evolucija je sestavljena iz revolucij, ki pač niso vse enako silne in močne, a včasih dosežejo gorostasno višavo in gigantično moč, pa jih svet šele tedaj izpozna kot revolucije.

V tako revolucionarnem času se poslavlja letošnje in prihaja novo leto. Zaman bi bilo tajiti pred drugimi in slepiti samega sebe. Gode se reči po svetu, ki ne morejo biti nič drugega, kakor porodne bolečine. In priti mora nekaj novega.

Uprimo svoj pogled v Rusijo! Titanska drama, kakršne še ni videl svet, se odigrava tam pred našimi očmi. Zaman bi iskali v celi zgodovini dogodkov tako velikanskih, vse razmere od temelja vznemirjajoče, kakor so tisti, ki pretresajo neizmerno rusko državo. Niti ve-

like revolucije na Francoskem ni mogoče primerjati z rusko prekucijo, ki uničuje najpopolnejši in najmogočnejši absolutizem in prvi k cilju, kjer prekosi vse, kar so „svobodne“ države zapada že dosegle.

Seveda, vsak dogodek in vsak pojav se lahko raztolmači, ako se poišče virov, vzrokov, pogojev. Ali vse pojasnjevanje nas ne more iztrgati iz strmenja sprčo brezprimernega gibanja in njegovih divnih uspehov, vrstečih se tako hitro drug za drugim, da nam ne ostane niti dosti časa za premišljevanje, ako jim hočemo slediti z očmi. Sedeč jim, pa vidimo, da pada v prah poslopje, ki se je videlo kakor iz granita in mramorja, sezidano za večnost, iz razvalin pa vstaja novo, popolnoma novo, doslej komaj v slutnjah mogoče življenje.

Da, to je bilo leto polno živih, rodovitnih dogodkov. Kratko leto kakor vsako drugo — pa kakšna ogromna izprememba!

Se pred enim letom je sedel na prestolu absolutni beli car; samovolja njegova, njegovih sorodnikov in velikih krezov in njegove birokracije je ravnala vsaki migljaj v nepregledni državi. Na milijon bajonetov, na sveti strah nešteti podložniki, na otroško suženjski duh in na brezmiselno zaupanje ljudstva se je upirala tista volja.

In preteklo je leto. In volje ni več; bajoneti se obračajo proti njej, sveti strah se je izpremenil v samozavest, zaupanje se je prelevilo v smrtno sovražstvo in suženstva ni več v srcih. Po celi državi vihra rdeča zastava, ogromni kolos se drobi, udje mu odpadajo, nova volja vstaja in zmaga. Na prestolu pa sedi strah.

Ali je to samo ruska revolucija?

Kdo je tako slep, da ne vidi, da se na Ruskem odločuje bližnja bodočnost vseh narodov in vseh držav?

Vse konstitucije zapada niso mogle zajeti reakcije, dokler je zajemala svoje zaupanje iz stalnosti reakcije ruske. Ne samo za svo-

bodo v svoji domovini, temveč za prostost in za napredek po celem svetu, se bojujejo ruski revolucionarji, divni junaki, ki gredo v smrt in v pogin, ne misleči na posmrtno slavo in na hvaležnost zgodovine. Iz njihove krvi pa vstaja svoboda narodu ruskemu in narodom vsega sveta. Udarci, ki padajo na pleča ruske reakcije, zadevajo reakcijo povsod.

In že se razlega njeno hropenje in sopenje, njeno ječanje, od morja do morja. Kajti sprčo zmagovalne ruske revolucije se budi duh svobode na vseh straneh sveta.

Tudi v Avstriji prihaja novo leto. Naznanja ga splošna volilna pravica, to politično najrevolucionarnejše sredstvo, ki zanesé novega duha v naš parlament in v našo državo. Nove razmere v Avstriji, nove razmere na Ogrskem — sedaj šele pride boj na pravo polje in dobi pravo orožje. Tudi pri nas pridejo narodi šele do življenja, ki ga niso imeli vzlic ustavi in „narodni suvereniteti“. Splošna in enaka volilna pravica privede novo dobo — zato cvili vsa reakcija, zato krokaajo vsi krokariji.

A kdo naj bi v teh časih bolj samozavestno, neprevzetno, a ponosno dvigal glavo, kakor delavec? Kajti on je mož nove dobe in že stopa iz temin na beli dan. Kaj bi bilo iz ruske revolucije brez organiziranega delavstva? Danes šteje ustaška vojska tudi regularne vojaške bataljone. Ali nikdar bi ne bila zaplapolala rdeča zastava le na eni vojašnici, ako ne bi bili delavci začeli boja vključno vojski in bajonetom. Prvikrat so uspešno porabili najmodernejšo orožje revolucije: splošno stavko. In s tem so dali revoluciji njen pravi značaj. Naj se prikazuje kot cilj ruske prekucije kar se hoče: Zajameno konstitucijo, demokratično republiko, avtonomijo narodov — vsi politični cilji pokazujejo samo eno stran; druga pa je socialna.

In delavstvo je tisti faktor, ki vstvarja nove razmere na Ogrskem, ki daje novo lice Avstriji. Splošna volilna pravica mora priti, to ra-

vil tudi gospoda Stožerja. Navajena sem, da posedim malo po predstavi in ako je ugodna priložnost, se malo pogovorim. Ako vam je všeč, storimo to lahko skupaj.

Sedli so skupaj k mizi.

Stožer bi se bil najrajši poklonil pa šel. Zdelo se mu je, da je silno netaktno, v tem času ostajati v tej družbi. Ako bi bil imel Jovanovića na samem, bi ga bil oštel kakor še nikoli ne, ker mu ni povedal, kaj se je zgodilo. Jovanović je opazil prijateljevo zadrego; ko je bila priložnost, mu je pošepetal:

— Pameten bodi, pa se ne drži, kakor da so ti pure pozobale kruh. Amaliya ni otrok. Ako bi ji bili na poti, bi nam že sama povedala, da naj greva.

Natakar, ki je v tem sprejemal naročila, je odšel. Nekaj časa so vsi molčali. Nihče ni prav vedel, kako začeti razgovor.

Stožerja je še vedno nekoliko pekla vest, pa je mislil, da je dolžan, storiti kaj, da pride družba iz zadrege. Ali kako začeti? Situacija je bila zanj silno čudna. Tu je dvoje ljudi, ki sta se nekaj ljubila kakor se ljubi v romanih. Usoda je raztrgala najnežnejše vezi med njima, razstavila ju je in valovje sovražnega življenja ju je metalo semintja. Res, prav tako je, kakor da sta oba doživela brodolom in izgubila vse,

Listek.

Počena srca.

Spisal Etbin Kristan.

Konec.

Vstavili so se skoraj sredi sobe, kakor da iščejo prostora. Nekaj časa je gledal Franjo ravnodušno predse, le z izrazom lahne nezadovoljnosti, ki jo je provzročevalo tekanje natakarjev, glasna konverzacija pri solidnih mizah, smeh, šum, skratka nemir. Njegova nezadovoljnost se je povečala, ko se je postavila gruča ljudi sredi sobe, pa se nikakor ni hotela umakniti. Hotel je gledati drugam, a bilo mu je, kakor da ga nekaj sili, da mora upirati pogled ravno v tiste sitne ljudi. Nevoljno jih je opazoval in nervoznost se ga je lotila. To je trajalo pač pet minut.

Tedaj je Amaliya kratko dejala:

— Pojdimo.

Ako bi hotel govoriti z menoj, si je mislila, bi bil imel že dosti časa. Ali noče, ali pa me ni izpoznal. To je vseeno.

Jovanoviću je bilo žal in rad bi jo bil prosil, naj počaka še malo. Pa vendar je opustil to, češ, naj sama ravna kakor hoče. Počasi so se obrnili. V tem hipu je padla jasna

proga svetlobe, odsev iz ogledala, na njeno lice, ki je bilo skoraj popolnoma obrnjeno k Franju. In sedaj je polagoma vstal.

Misli so se mu čisto jasno izražale na licu:

— Ali se motim, ali je to živo presenečenje?

Skoraj tako je bil prej v dvorani gledal v otroško glavo iz sveta duhov.

Z nesigurnimi korak se je približal. Amaliya je postala. Bila je povsem mirna.

— Oprostite . . . ne vem . . ., je dejal Franjo in pogledi so mu romali od Amaliye k Jovanoviću in od njega k Stožerju. Ona mu je mirno odgovorila in v njenem glasu ni bilo opaziti niti najmanjšega vzbujenja:

— Poznava se, da, gospod profesor. Iz Zagreba. Kako to, da ste v Parizu?

— Ah, to je istojija! Zanimiva je pač samo zame. Morda celo zame ne. In tudi vi ste v Parizu. Da, da, spominjam se.

— Sam ste, kajneca? Ali morda čakate na družbo?

— Ne, ne, prav sam sem. Ako vas ne nadlegujem —?

— Iskali smo prostora. Mladi znanci smo. Šele nocoj sem se seznanila z gospodom Jovanovićem, ki ni je ravnokar predsta-

zumejo pri nas že Gniewoszi in Steinwenderji. Ali brez delavcev in njih mogočnega nastopa, brez njih železne volje, bi ne ugledala belega dne ne v Avstriji, ne na Ogrskem.

Francoski socialisti so s svojo neustrašeno reakcijo prepodili pošast vojne, ki bi bila lahko užgala celo Evropo. Nemški socialisti so izpodrezali peruti pustolovskim nakanam nemškega oficijelnega sveta.

Tako nastopa delavstvo povsod na oder svetovne zgodovine in povsod osvaja odločilno vlogo.

Slovenski delavci ne smejo zaostati, ko se poraja novo leto.

Težja je pri nas naloga, kakor drugod. Težja je v Avstriji, desetkrat težja na Slovenskem. Socialne reforme, ki so v drugih deželah že desetletja veljavne, so pri nas še komaj znane „odločilni faktorjem“. Gospodarski razvoj gre polževo pot. V času, ko Francija proklamira ločitev cerkve od države, je pri nas klerikalizem gospodar države in šole. Čaka nas obilno delo in če se ga delavci ne polotijo, ne izvrši ga nihče.

Sram bi nas moralo biti, ako bi ostali zadnji, kjer se giblje vse.

Slovenski delavci! Čas je. Vsi na krov!

Politični odsevi.

Vsi večji časopisi so se o božiču pečali z volilno reformo. Splošno je opaziti, da odpor proti splošni in enaki volilni pravici pojema in vse stranke uvidevajo polagoma, da je stvar nujna in da je ni več mogoče potlačiti. Samo Vsenemci se bahajo, da so oni edini resnični nasprotniki splošne in enake volilne pravice. To smo seveda že davno vedeli, ali za to nas ne boli glava.

Na Gališkem je bilo o božičnih praznikih mnogo šodov, na katerih je na tisoče poljskih in rusinskih delavcev in kmetov protestiralo proti namenu zlahte, da bi se na Gališkem vpeljala indirektna volitve.

Na Ruskem so bili zadnji dnevi krvavi. V Moskvi je začela oborožena ustaja. Ustaši so napravili mnogo barikad, ki so dali vojaštvu dosti dela, preden jih je razdejalo. A drugo jutro so bile barikade iznova postavljene. Kako hud je bil boj in kako močan odpor revolucionarjev, se vidi že iz tega, da je vojaštvo streljalo iz topov. Po privatnih poročilih je bilo na obeh straneh okrog 2000 mrtvih. Postaji Ljuberci in Berovo, raz katere vihraje rdeče zastave, so v rokah ustašev, ki imajo posebno oboroženo milico in mitraljeze. Iz Rige, ki je še vedno odrezana od sveta, beže premožni sloji, zlasti nemški kapitalisti in veleposestniki. Iz Mandžurije brzojavlja general Linjevič, da se je polovica armade uprla. Rezervisti zahtevajo, da se jih takoj odpotuje v domovino. Linjevič pa nima dosti prometnih sredstev in doma si tudi ne žele še več revolucionarjev.

Danes je bil objavljen volilni red za „Gossudarstvennaja Dumo“. Volilno pravico

kar sta imela, vsak na drugem morju — in po letih se sestane . . . V taki družbi se ne govori o morju, o ladjah, o potovanju . . .

Stožer se je spomnil na predstavo. Še vedno je vladal molk. Da ga pretrga kakor že bodi, je izpregovoril:

— Zanimivo je bilo nocoj, kajne? Kaj se vam zdi, gospod profesor?

— Prosim vas, pustite profesorja, je odgovoril Franjo. Moja profesura je danes tam, kjer ni muh. Toda o dolgočasnih rečeh ne bomo govorili, kajne? Ostanimo rajši pri predstavi. To je bilo res izvenredno. Mami namreč tista spiritistična produkcija. Vse drugo mi nič ni mar. Za moderno glazbo in literaturo — ako je tisto res moderno, kar sem slišal nocoj — nimam smisla. Toda spiritistična produkcija — krasno — prekrasno.

— Zanimajo vas take reči? je vprašal Jovanovič.

— Kako da ne? Vem pač, da je dosti inteligentnih ljudi, ki ne posvečujejo takim pojavom niti najmanjše pozornosti, ali pa sodojo o njih površno, aprioristično. Trdim pa, da bi se moral zanimati zanje vsak inteligentni človek.

Amalija se je komaj vidno, ironično nasmejala.

ima vsaki državljani, ki ima svoje stanovanje in kdor plača kolikorsibodi davka, doklad itd. Razven tega pa imajo volilno pravico tudi industrialni delavci, ako delajo v podjetju, kjer je vsaj 50 delavcev, in pa takozvani inteligentni proletariat. Počakati bode treba, kakšen vtisk naredi ta postava, ki je pač resnejša, kakor vse dosedanje carjeve obljube. Zdi se nam, da je vse odvisno od tega, koliko zaupanja si je še ohranil Vitte, ki je pač zadnji čas revolucionarce silno razdražil z zapiranjem zaupnikov in s svojo neodločnostjo.

Otvoritev ogrskega državnega zbora dne 19. t. m. se je izvršila, kakor se je pričakovalo. Zbralo se je veliko število poslancev, ki so kajpada vsi natančno vedeli, kaj bode. Ministrov ni bilo na sejo. Kraljev dopis, s katerim se državni zbor zopet preklada in sicer do 1. marca 1906, je poslal ministrski predsednik baron Fejervary po nekem uradniku. Predsednik zbornice Justh je dejal: „Feldcajgmajster Fejervary mi je poslal pismo, v katerem je kraljevski reskript.“ S tem, da je Fejervarya imenoval feldcajgmajstrom pa ne ministrskim predsednikom, je hotel g. Justh napraviti dovtip, kar se mu je pač posrečilo. Omeniti bi pa bilo vendar, da to, kar je humoristično v kakem šaljivem listu, ni tako tudi v ustih predsednika zbornice. Potem se je prečitalo reskript. Za besedo se je oglašil grof Apponyi, ki je utemeljil stališče koalicije. Označil je odgoditev državnega zbora kot nezakonito ter je predložil protest, ki obsoja ravnanje tistih svetovalcev krone, ki so kralju priporočili ponovno odgoditev, katero vzame državni zbor samo zato na znanje, ker noče vstvariti situacije, ki bi otežala dotiko obeh faktorjev zakonodajstva — krone in parlamenta. Protestira pa, da bi se iz tega dejstva za bodočnost izvajalo kake posledice. — Nacionalni „socialist“ Mazzöffy je predlagal, naj se reskripta ne vzame na znanje. — Grof Tisza je izjavil, da je liberalna stranka vsled vednega prelaganja državnega zbora, iz čegar je nastal že popoln zibem, prisiljena, pritrditi. Apponyijevega predlogu. Pri glasovanju je bil predlog soglasno sprejet.

Magnatska zbornica je imela ob 5. uri popoldan sejo. Grof Majlath je predložil podoben protest, kakor v poslanski zbornici Apponyi. Tudi gosposka zbornica je sprejela protest soglasno.

Cesar zopet za volilno pravico. Član poljskega kola, vitez pl. Gniewoszez je bil pri cesarju na avdijenci. Cesar ga je vprašal, kaj sodi o volilni reformi. Gniewoszez je odgovoril, da je za splošno in enako volilno pravico. Cesar, ki je gotovo poučen o nastopanju poljskega kola, se je začudil in vprašal: „Ali ste iz prepričanja za to?“ Poljski vitez je odgovoril: „Ne toliko iz prepričanja, ali situacija je taka, da ne pojde brez splošne in enake volilne pravice.“ Tedaj je cesar mirno dejal, da ga to veseli, ker je prepričan, da je splošna in enaka volilna pravica potrebna. Poljski stancik je poslal drugi dan

— Tudi mene zanima ta stvar, je rekla, pa si je natočila vina. Tisoč frankov bi dala, ako bi se mi posrečilo, razkrinkati to sleparijo.

— Odpustite, je odgovoril Franjo; to ni sleparija. Tudi vi sodite površno. A to je napaka. Lahko je prezirati okultno znanost. Vendar pa je bolj utemeljena, kakor oficijelno materialistično znanstvo. In kaj je lepšega, kakor preiskavati tajnosti in iskati zveze z nevidnim svetom, kjer je naša preteklost in naša bodočnost?

— Zdi se mi, da je najlepše, uživati življenje kakor je najbolj mogoče. Preteklost se ne vrne; bodočnost mi je neznana. Mar naj se dam ogoljufati še za sedanjost?

— Vam je bodočnost neznana, jo je zavrnil Franjo razvnet. Menda pa vsaj ne trdite, da nimate bodočnosti?

— Tega ne vem. Držim se rajši znanega. Res, to bi bila prijetna zabava, razkrinkati vso spiritistično goljufijo. Radi priznamo, da je stvar lepa. Ta profesor je morda velik umetnik. Zakaj bi ne priznala, da je ravno tako velika umetnost, pokazati mi v zraku, v magični luči otroško glavo, kakor naslikati jo tako virtuosno na platno, da se mi nekaj časa zdi, da gledam živega otroka? Ali čemu se odeva s plaščem

uredništvom popravke, češ, da se je pač izjavil za splošno in enako volilno pravico, ali ne brez garancij za Poljake. To ni važno. Glavno je splošna in enaka volilna pravica. Splošnost in enakost, ako je nepopačena, obsega vse garancije, ki se jih more zahtevati.

Domače stvari.

Nesreča na železnici. V sredo popoldan je ponesrečil na ljubljanskem kolodvoru južne železnice premikač Velkavrh. Pri premikanju je prišel med „puferje“, ki so ga tako zmečkali, da je bil v kratkem mrtev. To se navadno imenuje „neopreznost“, ali kdor pozna priganjanje, ki vlada pri premikanju, lahko ugane, kakšen je v takih slučajih pravi vzrok smrti.

Na Silvestrov večer priredi ljubljanska krajna skupina zveze lastnih delavcev navadno veselico kakor vsako leto z godbo, slavnostnim govorom, srečolovom in plesom. Vrši se v Kozlerjevi zimski pivarni. Začetek ob 8. uri zvečer.

Shodi.

V Ljubljani priredi lokalna organizacija dne 31. t. m. (v nedeljo) ob pol 10. uri popoldan v areni „Narodnega Doma“ ljudski shod z dnevnim redom:

1. Kaj bode z volilno pravico?
2. Delavsko časopisje.

Dnevni red pokazuje važnost shoda. Upamo torej, da bo dobro obiskan. Vsak sodrug naj agitira.

Naš novi roman.

Naznanili smo že cenjenim čitateljem, da bomo z novim letom začeli priobčevati v listku roman

„Pod spovednim pečatom“,

ki ga je spisal katoliški kapelan Hans Kirchsteiger.

V večjih listkih igra feljton z romanom veliko ulogo. Svetovni časopisi gledajo, da pridobe najslavnejše pisatelje, ki jim dovolijo objaviti svoje romane in taki žurnali plačujejo ogromne honorarje, da morejo na tem polju uspešno konkurirati z drugimi. Časopisi, ki ne morejo pridobiti glasovitih literatov, si pomagajo s priobčevanjem senzacijskih romanov znanega kalibra, romanov, ki špekulirajo največ na radovednost čitateljev, in znano je, da morajo liferanti takega blaga zaključiti vsako posamezno nadaljevanje, da je konec „zanimiv“ in da obudi čim večjo znatiželjnost po nadaljevanju.

Naš list — delavsko glasilo — nima bogatih fondov, da bi mogel kupovati romane od najglasovitejših in najmodernejših pisateljev za prvi otisek. S krvoločnim berilom, ki špekulira na najnižje instinkte, se pa tudi nočemo pečati. Vendar pa hočemo svoje čitatelje zado-

mistike? Ako bi jaz bila tako velika umetnica, bi povedala kar naravnost: Glejte, to znam; pa naredite še vi kaj takega, ako znate.

Franjo je bil užaljen.

— Vi profanirate celo stvar. Ako bi se bili pečali z vprašanji misticizma toliko, kolikor sem se jaz, pa bi govorili drugače. To ne pomeni nič, da so tudi tam res razkrinkali kakšnega sleparja. Ker se včasih šušmarji polotijo kiparstva, ne more nihče reči, da kiparjev ni, ali pa da je kiparstvo sleparija. V dnu duše sem prepričan, da je žena, ki je nocoj nastopila, res medij in da je bila cela predstava vseskozi poštena. Ne veste, kako sem srečen, da mi je bila sreča tako mila. Šele dva dni sem v Parizu in že sem videl tako krasen uspeh.

— Pa ne, da bi bili prišli sem zaradi špiritizma? je vprašal Jovanovič.

— Da, da, radi špiritizma sem prišel, ako hočete rabiti ravno ta izraz, je odgovoril Franjo. Moral sem priti, kajti doma bi zaman čakal na take uspehe. Vidim, gospoda, da ne verujete; pa nimate prav. Prišel bode čas, ko bode špiritizem splošno priznan in okultizem bode imel največjo veljavo na svetu. Pravim vam, pravim vam, kdor hoče doseči resnične višave znanosti, ta mora študirati. Ako želite, vam

voljiti, kolikor najbolj moremo. Zato smo oskrbeli od avtorja in od založništva avtorizacijo za prevod romana

„Das Beichtsiel“

pa smo prepričani, da bomo cenjenim čitateljem s tem prav zelo ustregli.

„Pod spovednim pečatom“

je pred vsem krasno pesniško delo. Hudobni sovražniki pisatelja in svobodne misli so pač hoteli s podlo kleveto oblatiti avtorja, ali izpodletelo jim je, kajti sodnijsko je bilo dokazano in potrjeno, da je „Pod spovednim pečatom“ delo velike literarne vrednosti in da nima prav nič opraviti s pamfleti in s pornografijo.

Klerikalci so po nemških krajih zakričali, ko je roman izšel v originalu in preganjali so knjigo, kjer so le mogli. To je značilno. Kajti roman črta samo v nenavadno lepi obliki resnične dogodke, ne pokazuje pa nikjer vsiljive tendence, najmanj proti veri ali pa proti spovedi.

Poleg literarne ima pa roman tudi praktično vrednost. „Poučno“ pripovedno berilo je sicer prišlo ob kredit, odkar se je zoprna moralistinja začela zlivati po tiskanih vrstah kakor strup. Ali dobro došel nam je roman, ki nas pouči, ne da bi pisatelj nastopal kakor učitelj ali predikant. Čitanje Kirchsteigerjevega romana obuja v bralčevem srcu elementarne simpatije in antipatije, ki delujejo močnejše, kakor zapovedi in prepovedi. Tak bodi — tak pa ne — si pravi čitatelj nehote sam in ker je oblika vseskozi umetniška, ostane vtisk trajen. V tem smislu je roman poučljiv, pedagoški.

V povesti je opisan kapelan, uzoren, delaven človek, čigar srce hrepeni samo po sreči bližnjega; župnik skopuh in častihlepnež; mlinar zlobnež in svetohlinec; njegov sin, jezuit, oskrnjevalec, najnepoštenejši junak v romanu. Pošteni kapelan, ki postane po 20. letih župnik, je zamolčal „pod spovednim pečatom“ vse ostudnosti, vse lopovščine, vse krivice, ki so jih nepoštenjaki navalili nanj, na njegovo kuharico in na njeno hčerko. Prizor sledi prizoru, drug bolj pretresljiv od drugega. In čitatelj čuti: To ni iznajdba, to je živo življenje.

Ta roman začnemo torej priobčevati z novim letom. Izhajal bode skoraj celo leto.

Cenjene čitatelje, ki se zanimajo za lepo in koristno berilo, pa vabimo, naj obnove z novim letom naročnino na

„Rdeči prapor“

in naj nam priskrbe tudi novih naročnikov. Prepričani smo, da nam bodo vsi hvaležni, ker smo jih pravočasno opozorili na spis, ki tako krasno in temeljito opisuje „žrtve razmer“.

Pozneje izdamo roman tudi posebej, bodisi v mesečnih zvezkih, ali pa kot celotna knjiga. Ako se oglasi do 15. januarja vsaj 500 gotovih

imenujem knjige, iz katerih se za začetek najbolje naučite, kar je treba.

— Hvala, jako prijazni ste, je odklonil Jovanović, toda ne dopušča nam čas. Študirati morava jako realne reči.

Franjo je bil ves v ognju.

— Pustite takozvane realne reči. Tega ni. Vse, kar se vam zdi realno, je v tem smislu slepilo. Snov, snov in zopet snov, to je alfa in omega vašega realnega znanja. Ali verujete mi: Snov ni nič. Snov je samo slučajni, eferni pojav duha.

— Ne, odpustite Franjo — to je komično.

Porogljivo so zvenele Amalijine besede.

— Človek se pač lahko izpremeni. Dobro vem. Danes nisem tista, ki sem bila pred leti v Zagrebu in še pozneje na Dunaju in tudi tukaj. Zelo sem se izpremenila. Komur se poljubi, naj me sodi in obsoja. Saj menda ne ve nihče vsega, kar je bilo. Lahko govorim o teh rečeh, kajti moji občutki se ne zganejo. Samo razum misli in govori. Ne vem, kako je z vami. Dobro se spominjam, da sva bila zelo — kako bi rekla? — intimna. Oh, dobro vem, kako je bilo takrat. Toda če bi se danes silila, ne bi mogla obuditi v srcu niti sence tistih občutkov, ki so bili takrat, dejala bi, moje življenje. Zdi se mi pa, da bi vse, kar

odjemalcev za zvezke, jih začnemo izdajati po tri do štiri pole (32—48 strani), v priročni obliki, sicer pa samo kot celo knjigo pozneje, ki ji bomo tudi tedaj določili ceno.

Kdor želi prvo številko „Rdečega Prapora“ na ogled, naj se oglasi pri „Upravištvu Rdečega Prapora v Ljubljani“, in naj priloži znamko za 10 vin.

Pri tej priložnosti opozarjamo, da hočemo tudi v drugem oziru zadovoljiti svoje čitatelje kolikor le mogoče. Z novim letom dobi

„Rdeči Prapor“

obširnejšo obliko in sicer začne izhajati na osmih straneh,

tako da bomo lahko podajali mnogo več gradiva, kakor doslej. Uredništvo se potrudi v tem oziru, da stori kar največ mogoče. Seveda ne moremo storiti vsega, kar bi radi, kajti list je odvisen samo od svojih rednih dohodkov, pa mora biti političen in strokoven. Ali kar se sme zahtevati v okviru možnosti, bomo storili. Razširjenje oblike bode nov in velik napredek. Obenem pa hočemo posvetiti vso pozornost drugi želji številnih čitateljev, namreč dvakratnemu izdajanju na teden. Bodi pa omejeno, da izpolnitev takih želja ni odvisna samo od nas, temveč tudi od sodrugov, ki ne smejo nikoli pozabiti, da je list orožje v njih službi in da morajo pridno delovati za njegovo razširjenje.

Za novo leto naj se vsak posamezni sodrug potrudi, da nam pridobi nekaj novih odjemalcev. Uredništvo bode tem rajše delalo, ako vidi, da tudi sodruzi delajo. Ravno v sedanjem času nam je nujno treba dobrega delavskega časopisa. Ako nam novo leto pokaže, da so se sodrug res zavzeli za stvar, začnemo čimprej z dvojnim izdajanjem.

Z združenimi močmi torej naprej, da nabrusimo najboljše orožje, kar ga imamo:

Naše časopisje!

Uredništvo in upravištvo
„Rdečega Prapora“.

Strokovni pregled.

„Krščansko socialni železničarji“. Tudi na Slovenskem skuša krščansko socialni „Verkehrsbund“ v kalnem ribariti in zato je potrebno, da se na izdajniško ravnanje te petolizniške „prometne zveze“ enkrat posveti. V zadnjem boju železničarjev, ki je začel na državnih železnicah z znano pasivno resistenco, je „Verkehrsbund“, ki ima Luegerja za svojega boga, zahrbtno napadel železničarje. Lueger je hotel igrati svojo znano pavlihovsko igro pa narediti, kakor da bi imeli železničarji zahvaliti

je bilo z menoj in mene, kakršna sem danes, razumeli vsaj nekateri ljudje, ako bi jim povedala vsaj v glavnih črtah, kar sem doživela. Ali — Franjo — poznala sem tudi vas. Morda je vaša ljubezen izginila kakor moja; morda so jo oblatili, poteptali, uničili — kaj jaz vem. To razumem. Ali poznala sem vas natančno. Poznala sem vašega jasnega duha, vaše bistro mišljenje in občudovala sem vas. Kaj pomeni vaš špiritizem? Od mene ne morete zahtevati, da vam verjamem.

Franjo se je zamislil.

— Vam se zdi čudno . . .

— Ne, ne; ne morem zahtevati, da bi verjeli in razumeli. To ni za vsakega duha. Ali sumničiti ne smete. Tudi vi ne. O ljubezni ne govorim. Našel sem tolažbo — in še več. Izvedel sem, da je vse minljivo, kar se godi tukaj. Kako malenkostni so ljudje, ki se ukvarjajo s takozvanim stvarnim življenjem in z njegovimi ničmernimi cilji! Vse, kar je, je drugje . . . O da, takrat ko ste odšli, ko sem izgubil vaš sled, ko je usoda razdrila tudi moj zakon in se mi je zazdelo, da sem bolj strahopeten, ko sem žrtvoval svojo srečo, ne da bi bil vendar mogel preprečiti sklep usode, takrat mi je bilo grozno pri srcu in čudno je, da se nisem bil. Ali mi smo v rokah tajnih sil in

njemu, kar so dosegli, v resnici pa je hotel izbiti železničarjem edino orožje, ki ga imajo, iz rok. Razume se, da se v takih razmerah tudi „Vehrkersbund“ ni upal udeležiti te pasivne rezistence in podpirati akcije vseh železničarjev. To je že dosti slabo, ali to še nikakor ni vse. Eden izmed najagilnejših udov „Verkehrsbunda“ je bil že dolga leta železniški delavec Weber. Ko je izbruhnila pasivna rezistenca, se je udeležil shoda v „Hotel Union“ na Dunaju in ker se mu je zdelo kaj drugega enostavno nemogoče, je tam izjavil, da se bodo krščansko socialni železničarji seveda pridružili gibanju. In kaj se je zgodilo? Kakor sam razglasa, ga je krščansko socialni „Verkehrsbund“ radinjegovega govora denunciral pri železniškem ministrstvu, ki je uvedlo preiskavo proti njemu. On je nato izstopil iz „Verkehrsbunda“, ker noče biti v onem društvu z denuncianti. — Železničarjem pokazuje tudi ta običaj, kakšen značaj ima krščansko socialna „organizacija“. Kdor noče, da ga svinje požro, se ne meša med otrobe.

Profiti rudniških kapitalistov.

Avstrijski lastniki rudnikov so lahko zadovoljni z letom 1904. Svoje dividende so si ohranili tako visoke kakor v pretečenem letu; delo pa je postalo intenzivnejše. Produkcija je bila bogatejša, število delavcev pa se zmanjšalo. To se pravi: Izkoriščanje je zopet naraslo. In odtod se razume, zakaj se množijo tudi nesreče v avstrijskih rudnikih.

Leta 1904 je bilo — izvzemši saline — 496 rudniških podjetij v prometu; vposleni je bilo 135.464 delavcev, to je za 3318 manj kakor leta 1903. Med vsemi delavci je bilo 5894 žensk, 5933 mladostnih delavcev in otrok.

Najbolj se je skrcilo število delavcev pri kopanju rujavega premoga, namreč za 2333. Vrh tega je bilo pri kopanju kamnenega oglja za 156, pri železu za 691, pri svincu za 199, pri srebru za 275, pri grafitu za 14 in pri živem srebru za 39 delavcev manj. V pridobivanju bakra je število delavcev ostalo neizpremenjeno, pri drugih panogah vstevši plavze je nekoliko naraslo.

Število rudarjev se deli po posameznih deželah nastopno:

na Češkem . . .	62.461 t. j. 46 odstotkov
„ Šleskem . . .	29.919 „ „ 21,4 „
„ Štajerskem . . .	15.262 „ „ 11,2 „
„ Moravskem . . .	11.769 „ „ 8,6 „
„ Gališkem . . .	5.362 „ „ 3,9 „
„ Koroškem . . .	3.751 „ „ 2,7 „
„ Kranjskem . . .	2.284 „ „ 1,6 „
„ G. Avstrijskem . . .	1.587 „ „ 1,17 „
„ Tirolskem . . .	1.036 „ „ 0,7 „

Izpod 1000 je rudarjev: v Istri 984, v Dalmaciji 739, na Nižjem Avstrijskem 601, na Solnograškem 505, v Bukovini 227, na Goriškem 21.

taka misteriozna moč me je privedla v krožek dobrih prijateljev, ki so se pečali z okultnimi študijami in eksperimenti. Odprle so se mi oči. Izpoznal sem, da je velik, krasen tajinstven svet izza krinke, ki jo imenujemo življenje. Tedaj sem vedel, da nisem izgubil ničesar, ne vas, ne svoje žene, ne očeta, ne družbe, ne službe; kajti vse je bila iluzija. In šel sem za svojim ciljem . . .

Amalija mu je pretrgala besedo.

— Kdo bi vam zameril? A veste li vendar, kaj je bilo? Mehkužnež ste bil. Zbali ste se, da vas stare življenje. Zaupali niste svoji moči, pa ste iskali pot, da pobegnate. Zabredli ste se v svojo mistiko, zaprli ste oči, da ne vidite solnca in dejstev. To je vse.

— Jaz sem srečen. Žal mi je, da niste našli tiste harmonije, ki se vanjo spaja vse — pred mojimi očmi!

— Kdo vam pravi, da jaz nisem srečna?

Jako mirno je Amalija rekla te besede. Zavladal je zopet molk, neprijeten, težak. Kakor takrat po končanem eksperimentu z otrokom.

Amalija je vstala. Hladno in mirno se je poslovila s Franjom. Stožer in Jovanović sta jo spremila do hišnih vrat.

Po produkcijskih panogah se dele delavci sledeče: kamneno oglje 66.507 delavcev, ružavi premog 52.732, železna ruda 4249, svincova ruda 3684, srebrna ruda 3423, grafit 1300, živo srebro 1025, bakrena ruda 886, cinkova ruda 626, ostalo rudništvo 1133.

Za pridobivanje soli, izvzemši varilne in morske soline je bilo vposlenih 2860 delavcev, t. j. za 119 več kakor leto poprej.

Grozne številke obsega poglavlje o nesrečah. Leta 1904 je bilo v avstrijskem rudništvu 122 smrtnih in 1499 težkih ponesrečenj, napram letu 1903 za 8 več smrtnih in za 217 več težkih. Vrh tega je 25 delavk težko ponesrečilo; tudi za 6 več kakor leto prej.

Pri kopanju kamnenega oglja se je pomnožilo število smrtnih nesreč za 12 in težkih za 76. Pri kopanju ružavega premoga so bile 4 smrtne nezgode manj, a 206 težkih več.

Ravno polovica smrtnih nezgod je bila pri delu s kamnenim ogljem, 40 odstotkov pri ružavem premogu, 5 odstotkov v rudnikih za železo in 5 odstotkov v ostalem rudništvu.

Izmed težkih nezgod jih odpade 56,5 odstotkov na delo z ružavim premogom in 35 odstotkov na kamneno oglje.

Ako razdelimo nezgode po uzrokih, vsled katerih so se primerile, dobimo sledečo sliko:

	smrtnih	težkih	v odstotkih vseh nezgod
Vsled vloma v jami	40	182	13,7
Od dvigalnih naprav in posod	22	411	26,7
Od padajočega kamenja in pod	23	295	19,6
Od strojev in orodja	3	112	7
Vsled padca	8	158	10,2
Vsled treskavic	3	14	1,0
Vsled popadanega, utrganega in podrsjenega kamenja nad jamo	3	13	1,0
Pri vožnji	1	14	0,9
Pri razstreljevanju	3	26	1,7
Pri paranju	5	33	2,6
Pri tesanju, zazidavanju i. t. d.	2	33	2,1
Poškodovanj na očeh	—	66	4,0
Vsled električne struje	1	1	—
Vsled strupenih plinov	2	—	—
Vsled ognja ali poparjenja	—	21	1,3
Iz drugih uzrokov	6	120	7,7

To so številke, na katere se ne sme pozabiti, kadar se ima pred očmi milijone, ki jih vlečejo kapitalisti iz rudnikov. Tisti profiti so poskropljeni s krvjo. Navedene številke pokazujejo pa tudi, kako nezadostno je še vedno rudarsko varstvo v Avstriji. Samo vsled vloma

v jami je 40 rudarjev izgubilo življenje in 182 jih je bilo težko poškodovanih.

Nevsmiljene so številke, a zgovorne. Rudar, ki jih pregleda, ne more ostati ravnodušen. Kajti to ni res, da bi profiti morali tirjati toliko življenja in toliko zdravih udov. Prav mnogo nesreč bi se lahko preprečilo, ako bi se le majhen del iz tujega truda pridobljenega dobička porabilo za varnostne naprave v jamah in za boljše rudniško nadzorstvo. Rudarji pa vedo iz dolgoletne izkušnje, da podjetniki toliko časa nimajo smisla za take zahteve, dokler jih delavstvo ne prisili na to. Zato je edini recept, ki se ga more dati rudarjem: organizacija! Kdor noče, da služijo rudarske kosti kapitalu za igrabo, mora z vso vmeno delovati za organizacijo.

Društvene vesti.

„Svobodno združenje“. Iz Dunaja nam pišejo: Svobodno združenje socialno-demokratskih dijakov in akademikov na dunajskih visokih šolah je reaktivirano. V odbor so izvoljeni: Za predsednika dr. med. Rudolf Hilferding; za podpredsednika Milan Jovanović Banatski, filozof; za perovodji: Richard Bernstein, inženir in dr. med. Robert Rosenbach; za blagajnika Otto Weiss, jurist in Emil Baszynski, filozof; za knjižn. Robert Rössler, pravnik; za člane eksekutivnega odbora Sigmund Prokesz, pravnik; Otto Bauer, pravnik, dr. Lodovico Cavalieri, gimnazijski profesor in Erich Pein, pravnik; za revizorja Heinrich Jakobson, filozof in G. Neubauer, pravnik. Svobodno združenje je sestavljeno iz šestih odsekov, in sicer iz jugoslovanskega, poljskega, rusinskega, češkega, nemškega in italijanskega. Jugoslovanskemu odseku je na čelu filozof sodrug Milan Jovanović Banatski. Dopise se adresira na „Freie Vereinigung“, Kafé Wien, I. Franzensring, Dunaj.

Razne vesti.

Bastilja carizma. V „Sinu otečestva“ objavlja slavni ruski pisatelj Mjelšin opis najgroznejše ruske mučnice, namreč trgnjave Šliselburg. Iz tega opisa posnemamo: Kot politična ječa je trdnjava organizirana od 13. avgusta 1884. Ustanovljena je zanj posebna žandarmerijska uprava; njeni uradniki dobivajo dvojno plačo. Za vzdrževanje trdnjave plača država 75.000 rubljev na leto. Tukaj zaprti jetniki so popolnoma izolirani; ne smejo ne trkati, ne peti, ne žvižgati, ne hitro hoditi.

Prva leta se jim vzame tudi železne postelje iz celice, tako da morajo še bolniki spati na mrzlih tleh. Knjig sploh ni v trdnjavi. Niti k umirajočim se ne pusti tovarišev, ki so vsled neusmiljenega režima prišli ob pamet. Smeh in krik blaznih je spravljal čisto druge v obup. Od leta 1884 je imela trdnjava do današnjega dne 87 jetnikov — „najhujše“ zločince — v svojem zidovju. Izmed njih so jih trinajst pogubili in sicer: Rogačova, Siromberga, Uljanova, Generalova, Osipanova, Andrejuškina, Slevajeva, Mihina, Minakova, Balmaškova, Kalajeva, Gerškoviča in Vasiljeva. Trije so se sami usmrtili: Klimenko, Gračevski, ki se je polil s petrolejem in je umrl v groznih mukah, in Zolija Ginsburgova, ki si je odprla žile z črepinjo razbitega stekla s svetilke. Šestnajst jetnikov je umrlo v blaznosti, za tuberkulozo in za skorbutom. Trije so se sami usmrtili, ko so prišli na svobodo. Nemogoče je, opisati vse grozovitosti, ki so se popolnoma na tihem godile v tej mučnici. Tako na primer so vrgli truplo obešenega Balmašova v jamo, polno nevgašenega apna, pa so zažgali drva nad njo. Ravno take „spomenike“ so postavili nad grobovi pretečenega poletja obsojenega Gerškoviča in Vasiljeva. V enem krilu trdnjave so enkrat zazidali „neznanca“, čigar usoda je ostala tajna do današnjega dne. Vkljub „ustavnemu manifestu“ vzdihuje še pet žrtv v šliselburški trdnjavi: Karpovič, Geržuni, Melnikov, Sasonov in Sikorski . . . Mjelšin konča: „Ali kmalu pride dan . . . Da bi prišel le hitro, prav hitro!“

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah „Rdeči prapor“ naprodaj:

Blaž, Dunajska cesta.
Bizjak, Bohoričeve ulice 10.
Francot, državni kolodvor, Sp. Šiška.
Hotel „Union“, Miklošičeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Kušer, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatega, Glavni trg.
Sešark, Šelenburgove ulice.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.
Gostilna Podgorelec, Rožna dolina.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza caserma.
Može, via Miramar.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice 1.

Sodrugji, Delavci! Berite in širite svoj list „Rdeči prapor“!

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje: za celo leto K 5,44, za pol leta K 2,72, za četrt leta K 1,36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5,96, za pol leta K 2,98, za četrt leta K 1,49. — Za Ameriko: za celo leto K 7,28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Organizacija

je podlaga vsakega boja. Brez organizacije je vsaka zmaga nemogoča.

Delavci.

Spominjajte se na to v sedanjem bojovitem času! Delavec, ki ni organiziran, škoduje več, kakor odkriti nasprotnik.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago „Rdeči prapor“, „Arbeiter-Zeitung“ in „Laboratore“.

Zaloga in tovarna

pohišta vsake vrste

Alessandra Levi Minzi-ja

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

„HOTEL BALKAN“ TRST

— Piazza della Caserma —

3 minute od južnega kolodvora in poleg pošte s 60 moderno opremljenimi sobami.

Restavracija — Dunajska kuhinja — Kavarna.

Za goste hotela posebna restavracija v I. nadstr.

Dvigalo. — Električna razsvetljava. — Kopališča.

Shajališče tujcev.

Franjo Dolničar, hotelir.